

ISSN 1563-0218 • ИНДЕКС 75866; 25866

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЪ-ФАРАБИ AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

ХАБАРШЫ

БИОЛОГИЯ СЕРИЯСЫ

ВЕСТНИК

СЕРИЯ БИОЛОГИЧЕСКАЯ

BULLETIN

BIOLOGY SERIES

1/2(60) 2014

- Жайлыбай К.Н., Жалғасбаева А.Ж., Чукейтова К.А., Дүйсенби Б.Д., Абибуллаева Ж.М.
Экологические проблемы Казахстана, дешевый способ выращивания клена, туя, дуба, можжевельника, акации, сирени и воспитание молодежи в экологическом патриотизме 49
- Жайлыбай К.Н., Жалғасбаева А.Ж., Даниял Г.С., Туйғынбай А.Ж., Абибуллаева Ж.М.
Модификация формирования стебля и листьев риса в зависимости от агроэкологических факторов 53
- Жахан Н., Рахимова Е.В., Нам Г.А., Назарбекова С.Т., Джетиғенова У.К., Асылбек А.М.
Қазақстандағы *Blumeria graminis* ақ ұнтақ саңырауқұлағының экологиялық және географиялық таралуы 56
- Иванов А.В., Бикиров Ш.Б.
Экологические аспекты лесовосстановления и лесоразведения в Северном Кыргызстане 61
- Кожабая Г.Е., Чильдебая М.К., Темрешев И.И.
Влияние инсектицидов конфидор экстра, в.д.г. и моспилан 20 %, р.п. на нецелевую фауну наземных членистоногих 64
- Койбасова Л.У., Парманбекова М.Х.
Влияние сорбента СУМС -1 на сокращения кровеносных и лимфатических сосудов крыс при кадмиевой интоксикации 69
- Құмарбаева М.Т., Қохметова А.М.
Күздік бидайдың шет елдік үлгілерінің Қазақстанның оңтүстік-шығыс жағдайында сары татқа *P.striiformis* West.f.sp.*tritici*. төзімділігін анықтау 73
- Ловинская А.В., Алимова З.Б., Касен А.Б., Амержанова Д.Б., Колумбаева С.Ж., Абишев С.К., Воронова Н.В.
Органоспецифичность мутагенного действия химических загрязнителей окружающей среды 77
- Маденова А.К., Қохметова А.М., Кампитова Г.А., Сапахова З.Б., Атишова М.Н., Ғалымбек Қ.
Күздік бидайдың сорттары мен изогенді линияларының қоңыр татқа төзімділігіне скрининг жүргізу 81
- Мамышева М.В., Дарбаева Т.Е.
Экологическая оценка современного состояния дубрав среднего течения реки Урал в пределах Западно-Казахстанской области 85
- Мапанбек С., Қохметова А.М.
Күздік бидай сорттарының сары татқа *P.striiformis* West.f.sp.*tritici*. төзімділігін генетикалық, селекциялық және фитопатологиялық зерттеу 90
- Маторин Д.Н., Заядан Б.К., Протопопов Ф.Ф., Габбасова Д.Т., Алексеев А.А.
Защитное действие гуминовых веществ в отношении токсического эффекта наночастиц серебра и золота на микроводоросли 93
- Мухамедова Н.С., Ыбрайқожа Н.П., Идрисова Д.Т., Бекенова У.С., Жусупова Б.К., Шорабаев Е.Ж.
Изучение влияния органо-минеральных удобрений в очистке почв месторождения «Ақшабулак» Кызылординской области в полевых условиях 96

ӘОЖ : 582.288

Н. Жахан*, Е.В. Рахимова, Г.А. Нам, С.Т. Назарбекова, У.К. Джетигенова, А.М. Асылбек
 әл - Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, Алматы, Қазақстан
 «Ботаника және фитоинтродукция институты» ҚР ҒК БҒМ, Алматы, Қазақстан
 *e-mail: nurjanar@mail.ru

Қазақстандағы *Blumeria graminis* ақ ұнтақ саңырауқұлағының экологиялық және географиялық таралуы

Қазақстанда астық дақылдарындағы *Blumeria graminis* ақ ұнтақ саңырауқұлағының экологиялық және географиялық таралуы анықталды. Зерттеу нәтижесінің қорытындысы бойынша *Blumeria graminis* ақ ұнтақ саңырауқұлағы Қазақстанның таулы аймақтарында 32 өсімдік иесінде, жазықты аудандарда – 19 түрінде, алқапты аудандарда – 12 түрінде кездесті. Өте көп алуантүрлілігімен (астық дақылдардың 19 түрі) Іле Алатауында сипатталды.

Түйін сөздер: астық дақылдар, патогенді саңырауқұлақтар, ақ ұнтақ саңырауқұлақтар.

Н. Жахан, Е.В. Рахимова, Г.А. Нам, С.Т. Назарбекова, У.К. Джетигенова, А.М. Асылбек
К эколого-морфологическому распространению мучнисторосяного гриба *Blumeria graminis* в Казахстане
 Изучено эколого-географическое распространение мучнисторосяного гриба *Blumeria graminis* в Казахстане. Результаты исследований показали, что у мучнисторосяного гриба *Blumeria graminis* в горах Казахстана встречаются 32 вида растения-хозяина, на равнинной части – 19 видов, в поймах рек – 12 видов. Наибольшее разнообразие (19 видов злаков) характерно для Заилийского Алатау.

Ключевые слова: Злаки, патогенные грибы, мучнистая роса.

N. Zhakhan, E.V. Rakhimova, G.A. Nam, S.T. Nazarbekova, U.K. Jetigenova, A.M. Assylbek
Ecological and geographical distribution of powdery mildew fungus *Blumeria graminis* in Kazakhstan
 Was studied ecological and geographical distribution of powdery mildew fungus *Blumeria graminis* in Kazakhstan. Our results show that the powdery mildew fungus *Blumeria graminis* in the Kazakhstan mountains have 32 species of host plants, on the flat part - 19 species and river floodplains - 12 species. The greatest diversity (19 species of cereals) is characteristic for Ili Alatau mountain.

Keywords: Cereals, pathogenic fungi, powdery mildew

Көп типті ақ ұнтақ саңырауқұлақтарының өкілдері *Blumeria graminis* (DC.) Speer көптеген қоңырбас тұқымдастарының түрлеріндегі туыстарында (астық дақылдары) паразиттік тіршілік етіп астық дақылдарының егістік өнімін төмендетіп, келесі дақылдарға зиянын тигізеді: *Agropyron*, *Avena*, *Bromus*, *Brachypodium*, *Dactylis*, *Festuca*, *Erianthus*, *Hordeum*, *Milium*, *Poa*, *Setaria*, *Triticum*, *Aegilops* және т.б., көпжылдық астық дақылды өсімдіктер мал шаруашылығындағы басты жемшөптік базасы болып табылады. Олардың көпшілігі суыққа және құрғақшылыққа өте төзімді болғандықтан, олар жылдам вегетативті массалы өнімді береді [1].

Жергілікті ортаға бейімделуіне байланысты көп жылдық астық дақылды өсімдіктердің жана

сорттарын шығарумен қатар, толық жемшөптік азықтық өнімдерін ұлғайту қазіргі таңда басты мәселелердің бірі болып отыр [2], сондай-ақ астық дақылдардың паразиттерін патогенді саңырауқұлақ түрлерінің биологиясын зерттейді.

Материалдар мен зерттеу әдістері

Ғылыми-зерттеу жұмысы 0078/ГФ2 «Қазақстанның жабайы дөңді-дақылдарының патогенді саңырауқұлақтарының төзімділік скринингі - селекциялық жұмыстың ғылыми негізгі» атты жобасы бойынша орындалды.

Экспедицияға шығу барысында микология және альгология зертханасының қызметкерлерімен Қазақстанның өртүрлі географиялық аудандарында болып, *Blumeria graminis* саңырауқұлағының экологиялық және